

לקראת מופע

"המלט הרוסי" מאת בוריס אייפמן

יוסי חבור

טנט פטרסבורג נחשבה תמיד לעיר של מחול. תיאטרון מאריינסקי [Maryinsky] נמנה עד היום עם להקות הבלט הטובות בעולם. לפני כ-25 שנה, בשקט וללא שמץ התנגדות מצד "אבות העיר", קמה עוד להקה - לא להקה מתחרה למאריינסקי, היא היתה שונה ונשארה שונה עד היום - להקת בוריס אייפמן [Eifman].

אולי מפליא, שבברית המועצות דאז, היתה יכולה לקום להקה על שמו של מייסדה, כאילו כבר אז נרמז שלא תלך בתלם. כזאת היא גם היום. מפתיעה, נועזת, מרהיבה, מרתקת. לא תמיד כולם תמימי דעים בהערכתם את הלהקה, אבל כולם מסכימים שהיא מסקרנת תמיד, מושכת ומקצועית להפליא.

שבוע שלם הופיעה להקת אייפמן הסנט-פטרסבורגית במבצר הבלט הסובייטי, תיאטרון הבולשוי [Bolshoi] שבמוסקבה. שבוע שלם רעש וגעש אולם התיאטרון הזה. לא היה חובב מחול אחד, בעיר הענקית, בת 15 מיליון התושבים, שלא ניסה לפחות להגיע לאולם. ולא בכדי; במשך השבוע, הציגו בוריס אייפמן ולהקתו מגוון אדיר של יצירות, ביניהן "דון-קישוט" המוכר, "ירושלים שלי" ו"רקוויאם" למוסיקה של מוצרט - יצירות חדישות יותר, "דון-ז'ואן", "מולייר" [Molière], "פינוקיו" (מחול לילדים) ויצירתו האחרונה "המלט הרוסי", עבודה שאייפמן ולהקתו יציגו בישראל באוקטובר הקרוב.

ראיתי את כולן. הנחיתי מאוד, למרות כמה הסתייגויות קלות. אחרי ההופעה האחרונה, נפגשנו לשיחה ממושכת, לקראת ביקורה החמישי של להקת בוריס אייפמן בישראל.

אייפמן אוהב את מוסקבה. הוא חש בה בטוב. מוסקבה תמכה בו באותם ימים קשים, כשמוסדות המפלגה בסנט פטרסבורג "הוציאו צו סגירה" עליו. דווקא מוסקבה הרשמית והמתנשאת הגנה עליו אז ואפשרה לו להמשיך בניסיונותיו. גם הקהל המוסקבאי מתנשא פחות מקהל הבית שלו. בעצם עדיין אין לו בית אמיתי בסנט פטרסבורג, למרות שהוא ולהקתו מביאים גאווה לא מעטה לעיר. בפגישתי איתו סיפר שהוא חולם על "היכל המחול", שישכן בחללו שלוש להקות, בלט קלאסי, בלט מודרני ואת הבלט שלו, של בוריס אייפמן. יהיה שם בית ספר לכוריאוגרפים צעירים, שיוכלו להתנסות בעבודה עם

כל אחת משלוש הלהקות. הרקדנים הצעירים יתנסו בגישה חדשה ומקיפה ללימודים, שתשלב בין קלאסיקה, מחול מודרני, ספורט, שיעורי קואורדינציה ואלתור. כל תלמיד יזכה ליחס אינדיווידואלי שיפתח את תכונותיו האישיות... לאחר הדברים האלה, אייפמן נעצר, נאנח, ומצהיר, בחצי חיוך

אירוני: "איזה חלום ורוד של אידיוט". אבל אני יודע שהאיש הזה יודע להגשים חלומות, ואולי לא רחוק היום שבו יתגשם חלומו; בינתיים אנחנו עוברים לדבר על "המלט הרוסי" [Hamlet].

גיבורו של המחול הזה הוא הנסיך פאבל [Pavel], בנה של יקטרינה Ekaterina הגדולה, הקיסר פאבל הראשון לעתיד. אני מעיר לאייפמן, שבעבר, היו הגיבורים שלו לרוב אנשים חולמניים, רומנטיים, יוצרים, כמו דון קישוט, צייקובסקי או אולגה ספסיבצבה [Spesivtseva], דון ז'ואן ומולייר, ואילו כעת הוא עוסק באישיות פטרוויתית. ואייפמן משיב, שהנסיך פאבל זכה בתואר "המלט הרוסי" עוד בחייו וגורלו היה טרגי לא פחות. "אני לא מספר ביצירתי על הקיסר פאבל, אלא על הנסיך פאבל וזה חשוב מאוד. אנחנו כאילו יכולים להביט בעולם הפנימי של האיש הצעיר הזה שאישיותו מתהווה מול עינינו. הוא נולד לגדולות, אך אמו השתלטנית הכניעה אותו ושברה את רוחו. כן, כינו אותו 'המלט הרוסי' עוד בחייו, אך גורלו היה מר הרבה יותר מזה של הנסיך הדני המפורסם, אותו אהבו גם אמו וגם אביו. פאבל נולד לאב אלכוהוליסט חסר תקנה, איש מבוה, שלא הכיר בו באופן רשמי. הוא היה עד לרצח אביו על ידי ידידה האינטימיים של אמו,

"המלט הרוסי" מאת בוריס אייפמן
"The Russian Hamlet" by Boris Eifman

שנטלה את השלטון בכוח והכתירה את עצמה לקיסרית יקטרינה השנייה. בהגיעו לגיל 18, הפקיעה ממנו אמו את זכות הירושה. סיפור מזעזע כשלעצמו".
אייפמן לא מסיים את פרשת פאבל, הוא לא מביא אותו לכס המלכות. לאחר מות אשתו האהובה, שנרצחה על ידי יקטרינה, על פי גירסת אייפמן, אנחנו רואים את הנסיך הרמוס ושבור נפשית, צופה באם המלכותית, המחליפה את מאהביה ושולטת ביד רמה. "קראתי על פאבל וגורלו - כל מה שנדפס ונמצא בהישג יד, ולא רק בשפה הרוסית", מספר

"המלט הרוסי" מאת בוריס אייפמן
"The Russian Hamlet" by Boris Eifman

מאהבים כמעט ארוטי לצלילי סונטת אור ירח מאת בטהובן?
"מי יכול לומר למה התכוון המלחין?", טוען אייפמן. "אף אחד. משום כך, השוללים את גישתי למוסיקה, שוללים את הראייה שלי בלבד. ההבדל הוא, שהם שוללים ואני מציע. אני מברך על עימות כזה, מכיוון שמעימות נולד תהליך של יצירה. רק דברים בנליים מתקבלים פה-אחד". ועוד טענה המופנית כלפי אייפמן, היא, כי הוא נוטה לפופוליוזם, שהעבודות שלו בנויות על סדרת אפקטים ויזואליים, מפני שהוא מנסה למצוא חן בעיני הקהל. "אני לא מאמין", אומר אייפמן, "שיש יוצרים

אייפמן. ומוסיף אנקדוטה מעניינת: הוא פגש היסטוריון שחקר את תקופת יקטרינה הגדולה. לאותו היסטוריון היתה גישה לארכיונים שפשוטי העם לא מורשים להיכנס אליהם, שם קרא את כל המסמכים הסודיים הנוגעים לתקופה. לאחר צפייה בבלט, אמר ההיסטוריון, כי את סודות המשפחה המלכותית הנחשפים בבלט, אייפמן לא יכול היה לקרוא. "זה מאוד החמיא לי", צוחק אייפמן. אני מניח שאת הצופה הישראלי פחות מעניינים גילויים היסטוריים אלה או אחרים. מה שבהחלט ירעה את לבו הן סצנות רחבות ידיים ומרהיבות עין, תלבושות מסוגנות וססגוניות, דיוק טכני ביחד עם אמוציונליות עמוקה, סוחפת, מאוד אסתטית. ועוד פרט חשוב, הקושר כחוט השני את עבודותיו של אייפמן וקיים גם כאן: שימוש ביצירות מפורסמות של מלחינים גדולים; שימוש מפתיע מאוד, שנוי במחלוקת, אך מרשים ומלבב. במקרה זה, עושה אייפמן שימוש במוסיקה של בטהובן בחלק הראשון, לתיאור פאבל הנער, ובמוסיקה של מאהלר, לתיאור פאבל הטרגי של שנות ההתבגרות. נשמע הגיוני? ואיך יראה בעיניכם דואט

שלא אכפת להם מהקהל. תיאטרון בנוי משני חצאים, במה ואולם צופים. בין שני החצאים האלה לא ניתן להפריד. כך, אני יוצר למען הקהל שלי, אך אף פעם לא מתוך חנופה. אני לא מנסה למצוא חן אלא להרשים, לסחוף, להעניק ריגושים אמוציונליים עמוקים. התיאטרון שלי הוא תיאטרון טוטאלי, של מחול, תנועה, מוסיקה, תפאורה, ואפקטים בימתיים. הוא פונה לעין, לאוזן, ללב ולראש של הקהל".
לאחר ביקוריו הקודמים של אייפמן בישראל, נולדה היצירה "ירושלים שלי", שהיא עשירה באקלקטיות מבורכת, במוסיקה ובתנועה. הסתרגו בה מזרח וגם מערב, איסלאם, יהדות ונצרות; גם מקאמות מזרחיות ותפילות יהודיות, גם ליטורגיקה נוצרית ופיוט כובש לב. בעת ההצגה ישבו לידי שני ישראלים שיצאו מגדרם למראה "ירושלים שלי". אולי עוד נראה פעם גם את העבודה הזאת של אייפמן כאן. הוא, דרך אגב, חולם עכשיו על יצירה תני"כית, "מזמורי דוד" שמה. היא כבר בנויה אצלו בלב ובראש ונותר רק להפוך אותה למציאות. ובינתיים נראה את "המלט הרוסי" - הנאה מובטחת.

